

liens avec les flux de données qui sont échangés par le biais de la BCSS et qui pourraient offrir une solution. Ce système offre en effet également des garanties quant à savoir qui accède à quoi, le droit d'écriture et le droit de consultation étant bien définis à cet égard, et pourrait apporter une réponse opportune à certains problèmes.

F. Exposé de Mme Anne Defossez, directrice du Centre d'Appui aux Services de Médiation de Dettes de la Région de Bruxelles-Capitale

Mme Anne Defossez, directrice du Centre d'Appui aux Services de Médiation de Dettes de la Région de Bruxelles-Capitale, rappelle que le Centre d'appui avait rédigé en 2019 un memorandum contenant des propositions législatives visant à lutter contre le surendettement, vu le contexte dans lequel on se trouve actuellement.

La pauvreté est la première cause de surendettement (insolvabilité structurelle). On fait face à un public de plus en plus précarisé et des difficultés grandissantes d'accès aux droits sociaux et à la justice. Les marges de négociation sont de plus en plus réduites pour obtenir des plans de paiement raisonnables. Il y a un durcissement de tous les créanciers, tant publics que privés. En outre, la médiation de dettes amiable n'entraîne aucun changement: les mesures d'exécution (saisies, cessions, expulsions, coupures, ...) et les intérêts continuent. Les créanciers peuvent refuser de négocier et/ou d'adhérer au plan qui leur est proposé.

On est face à un problème de pratiques abusives et illégales, qui aboutissent à l'accumulation de frais inutiles et illégaux, qui viennent aggraver la situation des personnes en surendettement. On a une spirale du surendettement, avec une petite dette qui devient en fin de compte, après l'accumulation des frais, une dette importante.

Concernant le report de paiement unique (art. 3 à 9)

La proposition vise à permettre au débiteur de bénéficiaire d'une suspension des procédures d'exécution judiciaire à son encontre pendant un mois. C'est une très bonne chose.

Quelques adaptations sont néanmoins nécessaires pour rendre la mesure efficace:

— il faut allonger le délai à 3 mois, afin de demander l'aide mais aussi de faire l'inventaire des dettes;

met datastromen die via de KSZ worden uitgewisseld en die een mogelijk oplossing kunnen bieden. Dit systeem biedt immers ook garanties naar wie toegang heeft tot wat, het schrijfrecht en inzagerecht is hierbij goed bepaald, en biedt mogelijks een goede oplossing voor bepaalde problemen.

F. Uiteenzetting van mevrouw Anne Defossez, directrice van het Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Mevrouw Anne Defossez, directrice van het Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, wijst erop dat het Steunpunt in 2019 een memorandum had opgesteld met wetgevende voorstellen teneinde de overmatige schuldenlast aan te pakken, gelet op de huidige context.

Armoede is de belangrijkste oorzaak van overmatige schuldenlast (structurele insolventie). We krijgen te maken met een steeds armere bevolking en met een almaar moeilijkere toegang tot maatschappelijke rechten en tot het gerecht. De onderhandelingsmarges om redelijke afbetalingsplannen te verkrijgen zijn steeds kleiner. Alle schuldeisers, zowel publieke als private, stellen zich harder op. Bovendien zorgt de minnelijke schuldbemiddeling voor geen enkele verandering: de uitvoeringsmaatregelen (beslagname, schuldoverdracht, uithuiszettingen, afsluitingen enzovoort) en de interesten blijven van toepassing. De schuldeisers kunnen weigeren te onderhandelen en/of het hun voorgelegde plan afwijzen.

We worden geconfronteerd met onrechtmatige en onwettige praktijken die aanleiding geven tot nutteloze en onwettige kosten en die ervoor zorgen dat de situatie van de mensen met een overmatige schuldenlast nog verergert. Er ontstaat een overmatige-schuldenspiraal waarbij een kleine schuld door de opeenstapeling van de kosten uitgroeit tot een aanzienlijke schuld.

Het eenmalige betalingsuitstel (artikelen 3 tot 9)

Het voorstel wil de schuldenaar de mogelijkheid bieden dat de procedures voor de gerechtelijke tenuitvoerlegging ten aanzien van hem gedurende een maand worden uitgesteld. Dat is een heel goede zaak.

Niettemin zijn enkele aanpassingen nodig om de maatregel doeltreffender te maken:

— de termijn zou moeten worden verlengd tot drie maanden, om de hulp te kunnen vragen maar ook om een schuldinventaris te kunnen opmaken;

— il faut étendre le champ d'application: inclure les saisies-arrêts, les dettes antérieures au COVID et les dettes fiscales;

— il faut définir la notion de “suspension des voies d'exécution” pour couvrir tous les frais d'exécution;

— il faut limiter les frais liés à la notification au Fichier Central des Avis de Saisies (FCA). Le dépôt d'un tel avis coûterait au débiteur déjà fragilisé un minimum de 48,01€ TVAC. Il faudrait soit déterminer un tarif spécifique moindre, soit prévoir une gratuité;

— le recours devrait se faire devant le juge des saisies ou le tribunal du travail;

— il faudrait supprimer l'inscription automatique sur la centrale.

Concernant l'avis de surendettement manifeste (art. 10)

La proposition autorise le CPAS, confronté à une personne en situation de surendettement manifeste, à demander à un huissier de déposer un avis de surendettement au FCA, avis qui offre au débiteur un sursis général de 3 mois (renouvelable) pendant lequel toutes les mesures d'exécution seraient suspendues. Il s'agit ici aussi d'une très bonne initiative, vu les effets de durcissement constatés.

Quelques adaptations sont ici aussi nécessaires:

— il faut définir le surendettement manifeste: “la situation de toute personne physique qui n'est pas en état de payer ses dettes exigibles ou à échoir”;

— il faut remplacer le CPAS par le Service de médiation de dettes agré;

— il faut supprimer les frais de dépôt au FCA en permettant aux services de médiation de dettes d'alimenter directement le FCA (comme pour le règlement collectif de dettes);

— il faut définir la notion de “suspension des voies d'exécution” pour couvrir tous les frais d'exécution;

— het toepassingsveld zou moeten worden uitgebreid naar de derdenbeslagen, de schulden die vóór de COVID-crisis werden aangegaan en de belastingsschulden;

— het begrip “schorsing van de middelen van tenuitvoerlegging” zou dusdanig moeten worden gedefinieerd dat het alle kosten van tenuitvoerlegging behelst;

— de kosten voor de kennisgeving aan het centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling (CBB) zouden moeten worden beperkt. Een dergelijke kennisgeving zou de al kwetsbare schuldenaar minstens 48,01 euro inclusief btw kosten. Er zou een lager specifiek tarief moeten worden vastgesteld of een en ander zou gratis moeten zijn;

— het beroep zou moeten worden ingesteld bij de beslagrechter of de arbeidsrechtbank;

— de automatische registratie bij de centrale zou moeten worden afgeschaft.

Het bericht van kennelijk overmatige schuldenlast (artikel 10)

Het voorstel strekt ertoe het OCMW de mogelijkheid te bieden, wanneer het te maken krijgt met iemand met een kennelijk overmatige schuldenlast, een deurwaarder te verzoeken een bericht van overmatige schuldenlast bij het CBB neer te leggen. Dat bericht zou de schuldenaar een algemeen (hernieuwbaar) uitstel van drie maanden bieden waarin alle uitvoeringsmaatregelen zouden worden opgeschort. Ook dit is, gelet op de vastgestelde hardere opstelling, een heel goed initiatief.

Ook hier zijn enkele aanpassingen noodzakelijk:

— de kennelijk overmatige schuldenlast zou moeten worden gedefinieerd: “de situatie van elke natuurlijke persoon die zijn opeisbare of nog te vervallen schulden niet kan betalen”;

— het OCMW zou moeten worden vervangen door de erkende schuldbemiddelingsdienst;

— de kosten voor het neerleggen van een dossier bij het CBB zouden moeten worden afgeschaft door de schuldbemiddelingsdiensten de mogelijkheid te bieden de gegevens in het CBB in te brengen (zoals bij de collectieve schuldenregeling);

— het begrip “schorsing van de middelen van tenuitvoerlegging” zou dusdanig moeten worden gedefinieerd dat het alle kosten van tenuitvoerlegging behelst;

— il faut un recours devant le juge des saisies (ou le tribunal du travail);

— il faut supprimer l'inscription automatique sur la centrale.

Concernant l'avis d'impossibilité manifeste d'exécution (art. 10)

L'huissier, dans le cadre de l'exercice de ses fonctions, prend connaissance des problèmes financiers structurels d'une personne, pourrait après information de l'intéressé et du CPAS, déposer un avis d'impossibilité manifeste d'exécution.

La proposition de loi ne définit pas ce qu'on entend par un problème financier structurel. L'huissier n'a pas forcément connaissance des revenus de la personne afin de savoir s'il est ou non insolvable.

Par ailleurs, la protection du débiteur insolvable existe déjà dans le Code judiciaire mais elle est inefficace et inappliquée (en ce qui concerne les saisies mobilières):

— l'article 1408 du Code judiciaire énumère les biens meubles insaisissables et les recours;

— les articles 1409 et 1410 déterminent les revenus insaisissables, la protection a été étendue aux sommes d'argent versées sur un compte bancaire;

— l'article 1390 du Code judiciaire concerne le PV de carence: Lorsque les biens saisissables du débiteur sont d'une valeur manifestement insuffisante pour couvrir les frais de la procédure, l'huissier doit rédiger un PV de carence et avertir les autres huissiers de l'impossibilité de pratiquer une saisie mobilière par la publication d'un avis au FCA.

Il faudrait améliorer ou rendre effectives les dispositions existantes du Code judiciaire qui encadrent la saisie sur compte, le PV de carence (article 1390 C.J), la saisie commune (article 1524 C.J) et la liste des biens saisissables.

— Il faut améliorer la protection des insolubles en ce qui concerne la saisie sur compte bancaire.

— er zou beroep moeten kunnen worden ingesteld voor de beslagrechter (of de arbeidsrechtbank);

— de automatische registratie bij de centrale zou moeten worden afgeschaft.

Het bericht van kennelijke onmogelijkheid tenuitvoerlegging (artikel 10)

De deurwaarder neemt in het raam van de uitoefening van zijn functies kennis van iemands structurele financiële problemen en zou na de betrokkene en het OCMW te hebben ingelicht, een bericht van kennelijke onmogelijkheid tenuitvoerlegging kunnen neerleggen.

Het wetsvoorstel geeft geen definitie van een structureel financieel probleem. De deurwaarder weet niet noodzakelijk wat het inkomen van de betrokkene is om te bepalen of hij al dan niet insolvent is.

Voorts is het zo dat het Gerechtelijk Wetboek al voorziet in de bescherming van de insolvente schuldenaar, maar die is ondoeltreffend en wordt niet toegepast (wat het roerend beslag betreft):

— artikel 1408 van het Gerechtelijk Wetboek bevat de lijst van roerende goederen die niet vatbaar zijn voor beslag en van de beroepsmogelijkheden;

— de artikelen 1409 en 1410 bepalen op welke inkomsten geen beslag kan worden gelegd; de bescherming werd uitgebreid tot de geldsommen die op een bankrekening werden gestort;

— artikel 1390 van het Gerechtelijk Wetboek betreft het proces-verbaal waarin het uitblijven van een schikking wordt vastgesteld: wanneer de waarde van de voor beslag vatbare goederen van de schuldenaar kennelijk ontoereikend is om de procedurekosten te dekken, moet de deurwaarder een proces-verbaal opstellen waarin het uitblijven van een schikking wordt vastgesteld en moet hij de andere deurwaarders op de hoogte brengen van de onmogelijkheid van roerend beslag via de publicatie van een bericht in het CBB.

De bestaande bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek tot regeling van het beslag op rekening, het proces-verbaal waarin het uitblijven van een schikking wordt vastgesteld (artikel 1390 van het Gerechtelijk Wetboek), het gemeen beslag (artikel 1524 van het Gerechtelijk Wetboek) en de lijst met voor beslag vatbare goederen, zouden moeten worden verbeterd of effectief worden uitgevoerd.

— Wie insolvent is, zou beter moeten worden beschermd wat het beslag op de bankrekening betreft.

— Il faut améliorer l'effectivité du PV de carence prévu à l'article 1390 du Code judiciaire.

— Il faut permettre à l'ensemble des créanciers de profiter des paiements effectués par le débiteur saisi à un huissier ou à tout le moins, permettre à un créancier de se greffer sur une saisie existante à moindre coût (ancien article 1524 CJ).

— Il faut mettre à jour la liste des biens saisissables.

Concernant la plateforme centrale de médiation et de communication

L'objectif annoncé de la plateforme est louable: permettre aux personnes enregistrées "d'obtenir une protection temporaire contre leurs créanciers dans l'attente d'une aide appropriée" et "de permettre de détecter plus rapidement les problèmes financiers afin de trouver des solutions opportunes".

Cependant, il s'agit d'une fausse bonne idée pour plusieurs raisons.

Il n'y a premièrement aucune précision sur la protection offerte. On se limite à un échange de données. Il ne suffit pas à protéger le débiteur insolvable des poursuites.

En outre, il n'y a pas d'obligation de collaborer, d'alimenter, ni même de consulter la plateforme avant de procéder à un acte d'exécution.

Il y a un manque de précision quant aux données qu'on va récolter, comme l'a dit le Conseil d'État et l'APD. Les données récoltées dans les services de médiation d'aide sont ultra sensibles. Elles concernent toute la vie des gens, notamment leur santé ou les enfants mineurs ou les condamnations pénales par exemple.

La Commission de la vie privée s'est déjà penchée par le passé sur d'autres centrales, qu'on appelait des "listes noires" qui recensent aussi des défauts de paiement. La Commission de la vie privée et d'autres associations de protection des consommateurs ont relevé de nombreux cas d'erreurs.

— Het in artikel 1390 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde proces-verbaal waarin het uitblijven van een schikking wordt vastgesteld zou effectiever moeten worden gemaakt.

— Alle schuldeisers zouden in aanmerking moeten komen voor een deel van de betalingen door een schuldenaar aan een deurwaarder uitvoert of ze zouden zich minstens zo goedkoop mogelijk moeten kunnen aansluiten bij een bestaande beslagname (vroeger artikel 1524 van het Gerechtelijk Wetboek).

— De lijst met voor beslag vatbare goederen moet worden geactualiseerd.

Betreffende het centrale bemiddelings- en communicatieplatform

De aangekondigde doelstelling is lovenswaardig, want het zou de bedoeling zijn om de geregistreerden de mogelijkheid te geven "bescherming tegen hun schuldeisers te bekomen in afwachting van de gepaste schuldhulpverlening", alsook ervoor te zorgen dat "financiële problemen sneller gedetecteerd worden zodat tijdig oplossingen kunnen uitgewerkt worden".

Om meerdere redenen is dit echter slechts ogenschijnlijk een goed idee.

Ten eerste is het absoluut niet duidelijk hoe het zit met de aangeboden bescherming. Men beperkt zich tot gegevensuitwisseling, hetgeen de onvermogenende schuldenaar niet beschermt tegen vorderingen.

Voorts is het niet verplicht om alvorens tot een tenuitvoerlegging over te gaan, mee te werken aan het platform, het te verrijken of het zelfs maar te raadplegen.

Zoals de Raad van State en de Gegevensbeschermingsautoriteit hebben aangegeven, wordt onvoldoende nauwkeurig omschreven welke gegevens zullen worden verzameld. De door de bemiddelingsdiensten verzamelde gegevens zijn uiterst gevoelig. Zij betreffen alle aspecten van het leven van de betrokkenen, waaronder bijvoorbeeld hun gezondheid, hun minderjarige kinderen of hun strafrechtelijke veroordelingen.

De Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer heeft zich in het verleden al gebogen over andere centrales, die "zwarte lijsten" werden genoemd en waarin eveneens wanbetalingen zijn opgenomen. De Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en consumentenbeschermingsverenigingen hebben talrijke fouten vastgesteld.

Cette plateforme constitue en fait une “centrale de l’endettement” où seraient reprises les dettes qui ont fait l’objet d’un jugement ou d’un titre exécutoire (et qui sont dans le FCA) mais aussi toutes les autres dettes (factures d’énergie impayées, factures d’hôpitaux, arriérés de loyers, arriérés en matière de téléphonie, ...) pour avoir un aperçu complet de l’endettement du débiteur.

Les risques d’erreurs sont donc très importants. Aux Pays-Bas notamment, il a fallu faire marche arrière en raison des nombreuses erreurs d’encodage. Il y a en outre des risques importants d’exclusion.

Par ailleurs, on ne sait pas qui va financer cette plateforme.

Le fichier central actuel ne fonctionne pas bien. Il est opaque, ne fait pas l’objet de rapportage.

L’oratrice revient enfin sur les constats de terrain concernant la plateforme “*Modero One*”:

- les poursuites continuent;
- l’huissier encode les montants des dettes mais il n’y a pas de pièces justificatives;
- il est difficile d’obtenir les documents justificatifs pour vérifier la légitimité des créances;
- des dettes prescrites sont encodées dans la plateforme;
- l’huissier utilise les données concernant les enfants mineurs par la suite lorsqu’ils deviennent majeurs;
- la charge de travail est importante sans que cela n’ait de plus-value;
- enfin, le service de médiation de dettes est perçu comme un agent de recouvrement.

II. — ÉCHANGE DE VUES

A. Questions et observations des membres

M. Khalil Aouasti (PS) constate une nouvelle fois une unanimité des intervenants contre le projet, à l’exception de ceux qui le portent.

Dit platform is in werkelijkheid een “schuldencentrale”, waarin de schulden zouden worden opgenomen waarover een vonnis werd uitgesproken of waarvoor een uitvoerbare titel werd verstrekt (en die in het CBB staan), maar ook alle andere schulden (onbetaalde energiefacturen, ziekenhuisfacturen, huurachterstallen, telefonieachterstallen enzovoort), teneinde een volledig beeld te krijgen van de schuldpositie van schuldenaar.

Het risico op vergissingen is dus heel groot. Met name in Nederland is men op zijn stappen moeten terugkeren wegens talrijke fouten bij het ingeven van de gegevens. Bovendien zijn er grote risico’s op uitsluiting.

Voorts is niet geweten wie dat platform zal financieren.

Het huidige centraal bestand werkt niet goed. Het is niet transparant en er wordt niet over gerapporteerd.

De spreekster komt tot slot terug op de vaststellingen in het veld betreffende het platform “*Modero one*”:

- de vorderingen worden voortgezet;
- de gerechtsdeurwaarder geeft de bedragen van de schulden in, maar er zijn stukken ter staving voorhanden;
- het is moeilijk bewijsstukken te verkrijgen om te kunnen nagaan of de schuldvorderingen terecht zijn;
- vervallen schulden worden nog in het platform ingebracht;
- de gerechtsdeurwaarder gebruikt de gegevens betreffende de minderjarige kinderen later, wanneer zij volwassen zijn geworden;
- er gaat veel werk mee gepaard, zonder dat dit een meerwaarde biedt;
- tot slot wordt de schuldbemiddelingsdienst beschouwd als een incasso-agent.

II. — GEDACHTEWISSELING

A. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Khalil Aouasti (PS) stelt opnieuw vast dat de sprekers eenparig tegen het wetsvoorstel zijn, met uitzondering van zij die aan de basis ervan liggen.